

במשולש האנושי שאני מתוודעת אליו יש שלוש זוויות אנושיות: אולגה, הנריק בעלה הראשון ובנם - רישארד. אני מנסה לדלות, מהנכד, פרטים על אולגה, אבל הוא יודע עליה מעט מאוד. הוא מציין שאביו סיפר ש"אמו הלכה" (בזמן המלחמה או בזמן הפרידה מאביו?) ויותר לא הוסיף.

באתר "פני יגור" מתוך המעט שכתוב על אולגה, מצוין שהיא ברחה לרוסיה בזמן המלחמה. זבגנייב יודע שהיו פולנים שברחו מפני הנאצים לרוסיה, אבל הוא לא יודע שגם סבתו אולגה עשתה את הדרך הזו, וכותב בתשובה לשאלתי, שזה נראה לו לא סביר שהיא הייתה ברוסיה. כמובן שהוא לא יודע היכן ועם מי היה רישארד, אביו, כנער, בזמן המלחמה, אבל מניח שעם אמו אולגה. (לא בטוח).

(אקדים את המאוחר ואומר, רישארד לא חי עם אביו ואשתו השנייה, אבל אל הפרט הזה עוד נגיע).

הקודקוד השני - רישארד, בנה של אולגה ואביו של זבגנייב, נולד, כאמור, בשנת 1929 ונפטר בשנת 1993. הוא כנראה לא סיפר הרבה על אביו הנריק ועוד פחות על אולגה אמו.

הקודקוד השלישי - הנריק פסטרוסינסקי, בעלה הראשון של אולגה. לאחר שנפרד מאולגה התחתן הנריק עם אנטונינה ונולדו להם שתי בנות.

כאן מגיע טוויסט בעלילה: אלון מספר לי, טלפונית, ששמע מזבגנייב שהנריק, הסבא, הציל יהודים במלחמת העולם השנייה וקיבל את אות חסיד אומות העולם מ"יד ושם". לא עוברות דקות ארוכות ונוחת אצלי בסלולר לינק של "יד ושם", ששולח לי אלון, עם תיאור פועלו של הנריק. ב-19 באוגוסט 2008 הוענק לו תואר חסיד אומות העולם.

אני כותבת לזבגנייב ושואלת מה הוא יודע על הצלת היהודים של סבא הנריק. הוא משיב לי שהוא לא הכיר את סבו, כי הוא נפטר בשנת 1959 שנה אחרי שהוא נולד ב-1958.

אני מתקשרת ל"יד ושם" בתקווה לדעת את מי הציל הנריק פסטרוסינסקי, ומקבלת מענה קולי שמבקש להשאיר מספר טלפון ומבטיח להתקשר. אבל מי צריך את "יד ושם" כשיש את אלון. בבוקר שלמחרת שולח לי אלון לינק עם סיפור הניצולים של הנריק. קריאה לא ארוכה מבהירה לי שהנריק הציל ילד בן 9 ובהמשך הוא הסתיר אותו ואת שתי אחיותיו. שמו של הילד בן ה-9 הוא שמואל רוטברד. אני מתקתקת את השם ומופתעת, יכול להיות שבאיזו הזדמנות עברתי לידו מבלי לדעת?

שמואל רוטברד נולד ב-1 בספטמבר 1933 בקרקוב שבפולין, להוריו משה וחווה, ולו אח ושתי אחיות גדולים ממנו. ב-1 בספטמבר 1939, יום הולדתו השישי, פלשה גרמניה לפולין.

בסוף 1939 החרימו הגרמנים את חנות האריגים והטקסטיל של האב ובתחילת 1940 אולצה המשפחה לשכן בביתה קצינים גרמנים ולשרתם. המשפחה הושלכה מביתה ועברה למגורים בפאתי קרקוב. במרץ 1941 אולצה המשפחה לעבור לגטו קרקוב.

באוקטובר 1942 בוצעה אקציה בגטו קרקוב וכ-4,500 מיושביו גורשו למחנה ההשמדה בלז'ץ. שמואל שרד במסתור, בו ישב בדממה שעות, עד תום האקציה. במרס 1943 חוסל גטו קרקוב וכל תושביו גורשו להשמדה.

משפחתו של מוליק (שמואל) ניצבה בתוך ההמון, סמוך לגדר התיל שהקיפה את הכיכר. האם הביטה לצדדים, וכשראתה שאיש אינו שם לבו אליה, שלפה ממחבוא שעל גופה צרור קטן עטוף בסמרטוטים ומתוכו הוציאה שטר כחול של חמש מאות זלוטי. את השטר החזיקה מקופל בידה, ובתנועות יד מהוססות ניסתה להסב את תשומת לבו של שוטר אוקראיני צעיר שניצב סמוך אליהם ליד גדר התיל. לבסוף הפנה האיש את ראשו ושם לב לתנועות ידה. הביט לצדדים ובצעד אטי ניגש לאישה הרומזת אליו. היא הצביעה בראשה על מוליק הקטן ואמרה בקול נמוך: "אנא, אדוני הקצין, אל תביט לעברנו כמה דקות. בבקשה ממך אדוני הנכבד" - בדברה הראתה לו את השטר שבידה. האוקראיני נענע ראשו בהסכמה, הביט בזהירות לצדדים ופתח את ידו בלי להניפה. השטר עבר במהירות מידה של האם אל ידו הקמוצה של האוקראיני, וזה סובב את פניו והתרחק מספר צעדים מן התיל. האישה שבה בזריזות אל הילד ורכנה מעליו:

"מוליק, הקשב היטב ילד, (היא דיברה אל מוליק בפולנית), "אתה זוכר את הכתובת של יז'יק (הנריק)? אתה זוכר היכן הוא מתגורר? ...האם תוכל להגיע אליו, לבד?" "עכשיו?" "כן, עכשיו", זאת ההזדמנות, אתה מוכרח. הרי אתה כבר ילד גדול. בן תשע הוא כמעט בר-מצווה, נכון? ...זכור, תתיישר ותמשיך ללכת מבלי להפנות ראשך לאחור. מוליק, האם הבנת? ילדי, היה שלום, יינגאלע שלי, ושמור על עצמך". רכנה מעליו, נישקה אותו בחופזה על מצחו ודחפה קלות לעבר גדר התיל. שמואל הגיע אל ביתו של הנריק פסטרוסינסקי (PSTRUSINSKI), ידיד פולני של ההורים. הנריק הסתיר את שמואל בבית היציקה שלו, עליו השתלטו הגרמנים. הוא הבין שהמקום הבטוח ביותר להסתיר יהודים הוא מקום שנמצא בשליטה גרמנית - שם הגרמנים לא יחפשו.

שמואל ושתי אחיותיו הוסתרו ע"י הנריק עד סוף המלחמה. הילדים ואמם, ששרדה את השואה, עלו ארצה ושמואל הגיע לגן שמואל והוא חבר בקיבוץ (בו חיה בתי ומשפחתה) עד היום. אני מרימה אליו טלפון. הוא מספר לי את סיפור חייו שכתב בספר "פרשים ירוקים" ומופתע לגלות שהנריק היה נשוי לאולגה, שם שמעולם לא שמע. כאשר הוא שהה במסתור, בביתו של הנריק, היו שם אשתו השנייה, אנטונינה ובתם התינוקות. הוא מכיר את בנותיו של הנריק, אך לא שמע על בנו רישארד מנישואיו הראשונים (לא ברור היכן היה רישארד בזמן המלחמה כאשר אמו נדדה לרוסיה).

הקשרים בין המשפחה של שמואל והנריק נותקו, מן הסתם, כאשר ירד מסך הברזל על פולין. הנריק שהיה חבר במחתרת הפולנית "ארמיה קריובה" נחשד בריגול ע"י השלטון הקומוניסטי וישב בכלא. שמואל יודע שהוא נפטר בכלא אך במשפחה של זבגנייב יודעים לספר שהוא נפטר בעקבות אירוע מוחי.

ברבות השנים, הגיע אל פרופסור ידוויגה סטרוסינסקה, בתו השנייה של הנריק, ומומחית למדעי אירן, ספרו של שמואל רוטברד, "פרשים ירוקים" שתורגם לאנגלית. היא פנתה אל "יד ושם" וביקשה להכיר באביה כחסיד אומות עולם.

התחלנו עם הקבר של אולגה והגענו לסיפור שעדיין לא הסתיים...

נ.ב. זבגנייב, הנכד של אולגה והנריק מאוד מעוניין לשמור על קשר עם חברי קיבוץ יגור.